

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem

Ladislav Hejdánek – Bonaventura Bouše

◆ diskuse, česky, vznik: nejspíš 21. 10. 1973

◆ discussion, Czech, origin: nejspíš 21. 10. 1973

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem [1973]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Zastává instituce a tyto věci, o to přece vůbec nejde. Ale ta základní otázka je, zda tenhle základní postoj není v základním rozporu právě s Kristovým evangeliem. Což je Kristovo evangelium? To zvěstné evangelium znamená, že vůle Boží je spása člověka. A není jiné vůle Boží, než tato vůle Boží, aby člověk byl spasen. Ale aby byl Bůh oslaven, o to totiž vůbec nejde.

To je vidět třeba v tom podobenství o milosrdném Samaritánovi, tam je to naprosto jasné. Ti spěchají do chrámu, proto si nemohli všimnout člověka. V tom sporu o sobotu taky. Když tam mluví o tom, když vám vůl nebo osel padne do jámy, tak ho vytáhnete v den sobotní, tak sobota přece, člověk je přednější než ta sobota. A vy jste takoví pokrytci, že toho volata vytáhnete, ale u člověka už hájíte sobotu. A sobota je pro člověka a ne člověk pro sobotu. Čili to je jasné. A v tom je myslím ta základní chyba církve. Proto ta samospasitelnost, proto ta přesvědčení, že jsou strašně důležití. Když nebude chrám, tak nebude slaven Jehova, když nebude církev, tak nebude sloužit Pánu Bohu. Ale o to přece vůbec nejde, aby se sloužilo Pánu Bohu. O to Kristu vůbec nešlo.

Jiný hlas: Bude se to moct říct nějak? Protože samozřejmě usvědčit církev, že popírá Ježíše ukřižovaného, promiň, toho pomazaného, není snadné. Protože samozřejmě oni jsou všichni přesvědčení, že naopak. Čili tato formule je jenom východisko, které je třeba dešifrovat a ukázat, co to tedy znamená. Poněvadž samo o sobě, že Ježíš je Kristus, to nikdo nepopírá, naopak se to kazatelsky řine neděli co neděli.

Hejdánek: To je právě ta interpretace. Že je třeba tomu dát smysl. Ono se to totiž vysvětlí těmi dalšími dvěma místy. Poněvadž tam se neříká, kdo popírá, že Ježíš je Kristus. Tam se říká, že kdo popírá, že Ježíš byl člověk. Poněvadž tam se říká, kdo popírá, že Ježíš přišel v těle, tak ten je *antichristos*. To jsou ta další dvě místa. A to je paralela. To jsou paralelní místa. Čili...

Jiný hlas: Dobře, ale to oni taky nepopírají. Znáš nějakého největšího sektáře, který by popíral, že Ježíš přišel v těle? To samozřejmě musí všichni naopak říkat.

Hejdánek: O to nejde, jestli to musí říkat, jde o to, jestli to skutečně vyznávají. Rozumíš, ta naivní formulace tenkrát toho blbého pastýřského listu vánočního Tomáškova byla ohromně charakteristická právě proto, že Tomášek je blbej, tak on to někdy řekne tak obrovsky báječně. Já nevím, jestli jsem to tu citoval: „Nechť je to ku prospěchu křesťana, když nad těmi betlémskými jeslemi si uvědomí, že Kristus není jenom Bůh, ale taky člověk.“ To je nádhera. To, že církev propadla jednomu obrovskému bludu, a to je *monofyzitismus*. Ten *monofyzitismus* tu je. Nikdo nepopírá, že Ježíš přišel v těle, to je jisté. Ale je *monofyzita*. Čili to vlastně popírá.

Jiný hlas: No jo, ale tak jako... V čem se to pozná? To je furt ta teologická hantýrka o *monofyzitech*. No dobře, no, to je nadávka. Ale co to znamená? Co vlastně on dělá? V čem to je reálně, že je *monofyzita*? Když to není v tom, že by teologicky, dogmaticky, že by se mýlil. V tom to není primárně.

Hejdánek: Obrací naruby smysl Ježíšovy existence, Ježíšova evangelia.

Jiný hlas: A jak? A čím to obrací? Čím to říká, čím to dělá?

Hejdánek: Tím, co říká, tím, co dělá. Že řekněme interpretuje Krista tím způsobem, že hlásá, že Ježíš je Bůh, který se stal člověkem. A kázal, že vůle Otcova je Otec sám a jeho sláva primárně a sekundárně teprve spása člověka. Čili církev znáboženštila a úplně obracela naruby právě to zcela nové, co je v evangeliu sem vneseno v základě.

Jiný hlas: No tak dobře, no. Jenomže máš pro to aspoň kousek nějakého slova, že tohleto dělá, že tohleto říká?

Hejdánek: Já myslím, že ano. Já myslím, že to začala dělat církev už v době Nového zákona. Protože podívej se třeba na: „Sobota je pro člověka a ne člověk pro sobotu.“ A hned tam máš dodatek, který je zřejmě už interpretací tohoto *logia*: „Neboť pánem je syn člověka i soboty.“ A ten syn člověka, rozumíš, to už je mesiáš. Ten je pánem té soboty prostě z pověření Božího už nějak. Rozumíš, tam už je to zmírnění toho tvrdého slova, že sobota je pro člověka a ne člověk pro sobotu, už je zmírněno tím

dotatkem v tom rámci, který je zachován. Tam už to začíná. A já myslím, že my dneska stojíme v historickém okamžiku, kdy ten proces se dokonal. Proto se ta církev jeví tak zcela nelidská.

Jiný hlas: Mně se furt na tom nelíbí, že to je tak šíleně abstraktní, že tady jde furt jenom o té dogmatické formulaci. To se přece musí primárně...

Hejdánek: Ne, právě že jde o člověka, tak se to musí projevit na něčem zcela lidském, přímo na vztahu člověka. A co to tedy u nás znamená? To podobenství to naznačuje, cos už zmiňoval o milosrdném Samaritánu. Tam se jasně ukazuje, že jde o všechno, to je právě jenom podobenství. A co to znamená teda teď u nás? Proč třeba to, že univerzitní profesor nebo člen synodní rady prodá bráchu, prodá švagra, prodá faráře, prodá já nevím koho, kolegu někde? Proč to znamená, že nevyznává Ježíše jako Krista a Ježíše příšlého v těle? Protože kdyby vyznávali Ježíše jako Krista a Ježíše příšlého v těle, tak by tohleto nemohli dělat.

Jiný hlas: Dobře, ale jak tože mohli? Vždyť všichni to dělají, on to říká... a přitom prodává bráchu. To znamená, my mu musíme nevěřit tomu, co říká, a říct, že nejde o to, co hubou říká, nýbrž co skutečně dělá. A co skutečně dělá, to vidíme, to jest prodává bráchu. Ale proč my tomu prodávání bráchu...

Hejdánek: Ale on to i hubou říká. On přece i hubou ti bude tvrdit, že všechno je *ad maiorem Dei gloriam*, že všechno je k větší slávě Boží. Že si dá bacha a řekne, že to je samozřejmě proto, aby ty sbory a proto, aby ty bratří a ti chudí, aby se nemuseli... Kam by přišli ti prostí bratří, pro které ta církev tolik znamená, ten každotýdenní svátek, že můžou jít do kostelíčku, a teď by se to zavřelo nebo a tak dál. A to všechno on jménem nich dělá.

Jiný hlas: A co to pro ně znamená?

Hejdánek: Boží životní... já nevím, to bych se musel našrotit pod tuhle věc. Ale je to všechno pro lidi samozřejmě. Aspoň já neslyším, že by si někdo říkal, že to je *ad maiorem Dei gloriam*. To už tak říkal Kalvín, ale to už se teď nenosí. Teď je všechno samozřejmě, že to je takové to všechno zlidštěné.

Na bohoslužbě to není vidět. Víš, já ti teď řeknu, proč takhle v tom rýpu. Já jsem kdysi četl důkladně takovou *studii menší Brochovu o kýči* a spolu s tím vím, že jsem to použil potom v jednom článku, ten Broch mě přivedl na cosi obrovského. Totiž jak je velmi nesnadné rozpoznat Krista od antikrista a jak to antikristovství je ve všem. On to svým způsobem sekularizuje, přesně řečeno to zbavuje té religiózní specifčnosti a ukazuje na tom, že každá hodnota je vnitřně ohrožena pahodnotou, svým opakem, antihodnotou.

A ta antihodnota je takřka k nerozeznání. Podstata antikrista je, že se těžko rozpozná od Krista. A že to je možné jen v takovém neobyčejném vypětí nejen intelektuálním, ale mravním a já nevím jakém všem, prostě vypětí celého člověka, nasazení celého člověka, rozpoznat, že jde o antikrista, nikoliv o Krista. A teď mi připadá tohle, když to takhle řekneš, že to je takové strašně jasné, a tak proto hledám ukázat, jestli opravdu to je taková formule, najít to a prokázat to.

Já si myslím, že ten antikrist by nemohl být nebezpečnej, kdyby byl tak snadno odhalitelný. Že ten antikrist nutně musí přece taky říkat, že Ježíš je ten pomazaný a musí říkat, že Ježíš přišel v těle a že sobota je pro člověka, a nikoliv člověk pro sobotu. To všechno přece ten antikrist musí taky říkat. A to od té chvíle, kdy se řekne: tohle je rozdíl mezi Kristem a antikristem, v tu ránu ten antikrist musí udělat krok, aby se přiblížil tomu Kristu, aby mu byl podobnější a už se musí vyhnout tomu, kde byl odhalen.

Všecky ty odhalení antikrista jenom odkrývají takové kusy, kde už v žádném případě antikrist už nemůže být, a ten už se schovává právě jenom pod tím deštníkem, pod tím světlem. Tam je jediné jeho místo čím dál víc. Jinak není nebezpečný. Jakmile už jednou se dá takový lakmusový papírek: jestli vyznáváš, že Ježíš je v těle příšlej... A nemůže se stát...

Jiný hlas: Protože jednou se antikrist zjeví, to bude odhalen, to zase mají u Pavla o tom člověku nepravosti, že se zjeví. On ho tam nenazývá antikristem, ale to je taky zajímavé místo k té samé věci. Víš, to místo o antikristu? U Pavla to je, ale teď nevím, on ho tam nenazývá antikristem, on ho nazývá mužem nepravosti nebo tak nějak.

Hejdánek: Antikristem rozhodně ne, to je jenom u Jana. Ale jde o antikrista, v podstatě o tu figuru. Že

jednou nastane, kdy se to konečně zjeví, tak jako se zřejmě konečně zjevila ta nepravost Izraele. Tahleta nepravost Izraele se zjevila... Taky s ním měl Kristus potíže, že mu nakonec nepodařilo říct, v čem vlastně spočívá ta nepravost Izraele, to, že se prohřešili smlouvě. V čem to spočívá? Vždyť oni tu smlouvu napohled zachovávali co nejvěrněji a přitom už byli úplně nelidští. To je ono. A taky se mu to nedařilo, snažil se mu to jenom na příkladech.

Jiný hlas: Vezmeme ten druhý případ. Ten v *druhý Tesalonickém* ve třetí.

Hejdánek: Ve druhý. *Druhá Tesalonickém* dvě, tři.

Jiný hlas: Nesvodiž vás žádný žádným obyčejem, neboť nenastane den Páně, než až prvé přijde... Je to ono?

Hejdánek: Ano, ano, ano.

Jiný hlas: ...přijde odstoupení a zjeven bude ten člověk hřícha, syn zatracení. No, a to je ono, nastane den Páně, že? Čili to je v té poslední době.

Hejdánek: Přečtete dál.

Jiný hlas: Protivící se a povyšující se nade všechno, co se slove Bůh, nebo čemuž se děje pobožnost, takže se v chrámě Boží jako Bůh posadí, počínaje sobě, jako by byl Bůh. A nepomníte-liž, že ještě byv u vás, o tom jsem vám pravil? A nyní co mešká, víte, totiž aby on zjeven byl časem svým. Nebo již tajemství nepravosti působí. Toliko až by ten, kterýž zdržuje, z prostředku byl vyvržen. A tehdyť bude zjeven ten bezbožník, kteréhož Pán zabije dechem úst svých a zkazí zjevením příchodu svého. Toho, pravím, bezbožníka, jehožto příchod jest podle mocného činění satanova, se vší mocí a divy a zázraky lživými a se vším podvodem nepravosti v těch, kteříž hynou, protože lásky pravdy nepřijali, aby spasení byli. A protož pošle jim Bůh mocné svádění, aby věřili lži a aby odsouzeni byli všichni, kteříž neuvěřili pravdě, ale oblíbili sobě nepravost. My pak podlužní jsme děkovati Bohu vždycky za vás, bratří milí, Pánu, že vyvolil vás Bůh od počátku k spasení skrze posvěcení Ducha a skrze víru pravdy. K čemuž vás povolal skrze evangelium naše k dosažení slávy Pána našeho Ježíše Krista.

Hejdánek: Ono už se tady mluví, že tajemství nepravosti působí, že jo. Nejdřív nastupují ty šelmy a potom tam nastupuje syn člověka. Ty šelmy, to jsou ty pohanský národy, že jo, ty říše, jako byl původně a ten syn člověka, ten Izrael. Ten mu odevzdá tu moc. Takže ten antikrist taky symbolizuje tedy, rozumíš, určitou, určité společenství, víš? I ten syn nepravosti v tom Pavlovi reprezentuje určité společenství, víš? Takže klidně, já myslím, že když potom, když třeba ty husiti a tak dál, že jo, udělali z toho papeže nebo z římské církve antikrista, takže jaksi to bylo na téhle té, rozumíš, na téhle té rovině a [nesrozumitelné].

Jiný hlas: Aha, ale to je velká rána, tak pojdte od toho okna, ono to tak ohluší zbytečně.

Hejdánek: To je taková rána...

Jiný hlas: To je šlupka, to je jako spalovač.

Hejdánek: Ono to ještě čeká, víte, to není každý. Ten byl naopak větší, no, když to čekáš.

Jiný hlas: No to je strašný tohle.

Hejdánek: To je hrozný tohle. To člověk vydrží, jo, to si musí nechat líbit. Do roku sedmdesát osm tohle dělali. Tomu se říká civilizace. Životní prostředí a tak dále. Oni musí do roku sedmdesát osm vystěhovat i tuhle nemocnici spíš. No prosím vás, no já myslím, no hrozný tohle to je, no. Už to viděli, už to vystěhovali, už se to tady začne i bourat.

Jiný hlas: Tady to bylo výborný, v Olšanech takhle vystěhovali.

Hejdánek: Jo?

Jiný hlas: Tam, když dělali metro, tak to pod tou Olšanskou, že jo, no a všechny tam vystěhovali. Ta nemocnice byla tam, kde je ten roh. To uznávám, že tohleto je docela poctivá šlupka. To je takovej trošku takovej proticírkevní, propagandistický takový jakýsi heslo, jo, ale čím dál tím víc vidím, že by to mohlo jaksi vyjádřit ten problém, kdyby se to ovšem dobře formulovalo, což je ovšem otázka.

No, ještě by mě zajímalo teda, když se na to takhle tak koukám. Jak křesťan se řekne, taky *ho christos*?

Hejdánek: *Christianos*.

Jiný hlas: *Christianos*. Ted'ka jdou ti křesťané... Ono se to tam vůbec ne... Vyskytuje se to, vyskytuje se to

ve *Skutcích*, že jo, tam v Antiochii, kde se to poprvé začalo používat... Víš, tam je začali poprvé nazývat křesťany v Antiochii. Tam v té... Tam v té... Tam, počkej, kde to je? Pst... Ne, to nehledej. Já jsem chtěl jenom vyloučit teda tu možnost, čili *antichristos* se prostě vztahuje k tomu *Christos*. Ježíš je *Christos* a ten, kdo popírá, že Ježíš je *Christos*, je antikrist.

Oni to právě tady v tom textu opravovali, protože tam jsou ty dvě verze. To je v *Novém zákoně* v řeckém textu. Jedenáctá hlava, dvacátý šestý verš.

Hejdánek: Kde? Ve *Skutcích*.

Jiný hlas: Ve *Skutcích*. Jedenáctá hlava, dvacátý šestý verš ve *Skutcích*. 11:26. I byli přes celý rok při tom sboru a učili zástup veliký, takže nejprv v Antiochii učedlníci nazýváni jsou křesťané. 11, 26.

Jiný hlas: To mě jenom tak zaujalo, to poslední slovo v tom verši, totiž to *christianos*. No, *christianos*. To je vlastně... ten antikrist si je opak toho Krista, že? Čili je to vlastně *antikomunista* v tom smyslu... no, to je ono. To je ono.

To, co to *anti-* znamená, to, co se staví opačně, že? To je *antichrét*, já nevím, to je *typus* a *antitypus*, to jsou prostě věci v přímé opozici, že? *Anti-christos*, to se tam asi nevyhnutelně vyskytuje. No tak to byl nějaký *anti-christos*, to by byl nějaký název pro nějaký společenství, ale to by byl nepomahač, že?

Vlastně.

Já si myslím, že tady to *Christos* už se chápe, když se mluví o tom antikristu, třeba u toho Jana, že tam se to *Christos* chápe v dvojím smyslu. Že se to chápe v tom původním slova smyslu, to znamená jako titul Ježíše, který má obecné... to je slovo obecné, že? A potom už taky jako vlastní jméno Ježíšovo. Spíš by se mělo říkat nějaký antiježíš tady vlastně, spíš možná než antikrist, že?

Hejdánek: Pokušení, podlehl církev, kterému podlehl Izrael v době Kristově.

Jiný hlas: Čili měli bychom jednat, řekněme ježíšovsky, tak bychom se měli zachovat vůči církvi, jako se zachoval Ježíš vůči Izraeli, v němž žil. Tedy náš postoj k církvi by měl být tentýž postoj, jaký zaujímal Ježíš vůči – ne u svých učedníků, poněvadž to samozřejmě nedotáhli – ale jaký zaujímal Ježíš vůči Izraeli. Vůči chrámu, vůči zákonu, vůči sobotě, vůči levitickým předpisům o čistotě a tak dále.

No, ale vůči všemu. Tohle není jenom Izrael, že? To je jenom kus. Že Izrael, to jsou taky ty zahynulé ovce domu izraelského. A on původně teda se orientoval právě jenom na ně. Čili to znamená, že jaksi by člověk měl začít zevnitř. Zase by ho měly zajímat ty zahynulé ovce, především ty zahynulé ovce, řekněme domu Ježíšova, nebo já nevím, domu té církve. Ovšem Ježíšovi už docházelo, že – jak se zdá, tak už docházelo – že není jenom pro ty zahynulé ovce.

Hejdánek: Jistě, jistě, ale teda docházelo mu to na základě určitých setkání, rozhovorů, konfrontací, jakože to nějak došlo... srazil se tam s tou ženou syrofénickou, nebo srazil se tam s tím člověkem bydlícím v hrobách v té krajině desíti měst. A teď šlo o to, jestli jemu taky má pomoci. Vždycky se rozhodl, nebo se setníkem se srazil a tak.

Nicméně teda tam je zřejmý jednak, že to bylo něco napříč toho, co původně... jeho sebepochopení, že? A že to dochází i do takového výrazného tvaru vždycky v jeho podivu nebo jeho komentáři, že nikde v Izraeli nenašel takové víry, jako právě tady, kde vlastně ani neměla být. Přesně. Že to je pro něj samotného překvapení a poukazuje na to i těm druhým, že ale nepochybně je z toho cítit, jak pro něj samotného to je cosi neobyčejně překvapujícího a významného.

A ten setník se k němu neuchýlil – třeba ten setník, že? – ten se k němu neuchýlil jako k nějakému prostředníku mezi Jahve a člověkem, nebo se k němu neuchýlil jako k muži Božímu. Jako k zázračnému člověku, tak jak měli pohani v té době, že? Rozumíš, jemu nešlo vůbec o izraelského Boha nebo izraelské náboženství, on tam viděl thaumaturga, tak se uchýlil k tomu thaumaturgovi a viděl, že ty démonické síly tady ten člověk zvládá, tak se k němu uchýlil, ale nešlo mu vůbec o Ježíšovo náboženství, řekněme, nebo o Ježíšovu víru. O to mu tady nešlo.

Jiný hlas: Ovšem zajímavý je to, že ta úvaha stejně směřuje k tomu, že člověk nemůže vystoupit z těchto hranic církve, když uvažuje řekněme i o tom jejím antikristu. Že tuhle úvahu nemůže vést nějak z pozice distance od církve. Že tuto úvahu vede uvnitř církve.

Hejdánek: Ovšem většina lidí, inteligentních lidí, řekněme vysoké úrovně a tak dále, kdyby nás poslouchala, tak by se hrozně divila, co to máme za problémy. A nepochopila by, proč pro nás je tahle otázka tak strašně palčivá.

A stačí, aby člověk nějaký ten rok žil tak s... řekněme ztratil kontakt s církví, nekomunikoval s ní, poté Jirka, a už se tomu taky podivuje. To já si myslím, že ta první taková ta první reakce Jirkova, že ano, že byl takový jakýsi údiv, že už ho to tak nevzrušuje. Otázka je, zda ta skutečnost, že nakonec ho ta otázka zaujala, třebaže už ji kdysi odložil a zodpověděl si ji tou distancí, tak to snad může být spíš psychologické. On byl takříkajíc – jak tady mluvil o té matce, že jo, v uvozovkách, Jung, tak on byl poslušným synem matky církve, a ta fůra těch dětí, jak ty kacířské knihy tam na hrobě, tak to v něm tak docela zanechalo stopu.

Jiný hlas: Asi jo.

Hejdánek: Otázka je, zda... Počkej, zkusím to říct přesně. Totiž jisté je, že řekněme lidské dějiny si dneska bez Ježíše nemůžeme představit. Ale zda v této historické situaci už je Ježíš a jeho evangelium něco tak nepostradatelného, rozumíš, nebo něco tak ještě... že to, co bylo kdysi Ježíšem zvěstováno, že svoboda člověka a jeho spása, zda tedy, když už se s ním počítalo, nebo v tom evangeliu se s ním počítalo, zda stejně by víra Ježíšova a tak dál, zda by to stejně tady už teď nebylo i bez něho a zda je zapotřebí ještě nějaké *ad personam* k této osobě.

V zásadě by se dalo říct, že... Já vím, že teď mluvím strašně kacířsky a mluvím proti sobě a považuju to osobně, říkám to *in timore et tremore*, protože... ale...

Jiný hlas: Já nemyslím, že by to bylo nějak zvlášť kacířský, to je myslím docela legitimní.

Hejdánek: No, mně to jako... Jistěže je to legitimní otázka, ale rozumím, že by mohla být zodpovězena tak, že už jaksí...

Jiný hlas: Ale nečekej, že já bych to provedl.

Hejdánek: Kdybych čekal, že to provedeš, tak bych možná neměl odvahu ti tu otázku položit. A možná že bych ji měl. Protože říká Pavel, že nic nemůžeme proti pravdě, ale k pravdě. To se s tím nedá nic dělat, to potom by člověk zůstal tak nějak vytrčen v takovém nějakém...

Jiný hlas: Ono to říká i víc lidí, nezkoušej se dopouštět včas.

Hejdánek: Ale prosím tě, on říká toto, to s tím musím souhlasit, že nic nemůžeme proti pravdě, ale k pravdě. Mně se zdá tedy, že skutečně ta tradice, taková ta povrchní tradice církevní, že by na to hned zareagovala, že Ježíš je to první.

Jiný hlas: No, to je ovšem antikristovský.

Hejdánek: To je antikristovský. Protože Ježíš se nikdy nepovažoval za to první. Vidiš, podívej se, ať řekneš, co chceš, tak vždycky je to nějak antikristovský. Když řekneš, že církev by, že jo, tak vždycky je to tohleto. Tak řekněme, že Ježíš je to první.

Jenže Ježíš nechtěl být to první. Ježíš před sebou dával přednost Království Božímu, vůli Otcově, a Království Boží a vůle Otcova je spása člověka. O něho mu přece nikdy nešlo. On byl mezi námi jako ten, který slouží a jako ten poslední.

Jiný hlas: No, tak do jisté míry by bylo antikristovský chtít všechno rozštípnout, zejména tedy co je kristovský a antikristovský, to chtít rozštípnout na samotným Kristu, na samotným Ježíšovi jakožto Kristu. Čili ta formulace z *První Janovy* by byla vlastně antikristovská, už to musí být zavěšeno na něčem jiném, to sice se mně zdá...

Hejdánek: To je docela možný, to je docela možný.

Jiný hlas: To je jenom takovej lakmus.

Hejdánek: No, že už v té *První Janově* už prosvítá tento posun, rozumíš? Poněvadž ta *První Janova* je přece svým stylem a souvisí s...

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: [nesrozumitelné] složitěji, a přece jenom souhrnem živější a pohroženější. Není tam žádná heroizace, nic takového tam nebylo, kdežto v tom Sokratovi už je ta heroizace. Zatím je to mrtvý.

Mně tam ještě paměť uniká, ale uniká.

A ono teda ještě taky je to tak, že když někdo, koho znám, něco udělá, tak já si to můžu vykládat u toho, co on vždycky dělal. To je v podstatě přístup takový odlidštěný, že? Anebo já ho znám a se vši tou znalostí jsem ještě otevřený, že on může udělat něco naprosto nečekaného. Já myslím, že tohleto je právě asi důležité v tom případě, že ta orientace na osobu Ježíšovu je nezbytná, ale současně, kdo to je Ježíš, to nemám v hrsti. Že tedy tady je taková ta, to je možná ta nejvlastnější asi rovina toho mýtu vzkříšení, ne toho povídání o vzkříšení, totiž že to je osobnost neuzavřená, že to nejdůležitější teprve má přijít. Takže kolik já toho vím, není tak nejdůležitější, že tedy vlastně se docela dobře může stát, že je takový ten přístup setníka, který vůbec neví, kdo to je Ježíš, a jenom s důvěrou přichází, aby mu Pán slyšel, že toho hodně umí. Že vlastně to je docela legitimní jako začátek, že není žádnou překážkou. Církev je antikristovská a popírá vzkříšení tím, že prohlašuje, že strašně dobře ví o Bohu.

Hejdánek: No, a to se mi líbí daleko víc. Tohle je asi nejzajímavější. Ona z něj udělá konstrukci. Ona už to začne od začátku. Když srovnáš třeba *Pašije* Markovy s *Pašijemi* Lukáše, tak vidíš, že už tam je postupně ta konstrukce. Lukáš už mnohem líp ví, jak Ježíš umíral, respektive jak měl umírat, než v tom Markovi. „Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ „Do tvých rukou svěřuji ducha svého.“ O bičování nebo o trnové koruně už tam není ani slovo.

A tak to jde pořád dál až do dneška a dneska pravděpodobně, když už takhle mluvíme, tak asi se ocitáme už teda v takové té hodině poslední. Tam se to ještě dalo pozorovat, víš? Tam ještě nebyl dokončen tenhle proces toho odlidštění Krista.

Jiný hlas: To jo, to je ono. To je ono. A ta církev furt o tom Ježíšovi mluví a právěže to odlidštění v sobě má. Přesně ví o každé dogmatické formulaci, všechno ví, ano, už všechno ví, ano, je podstatné, že jenom třeba se to naučit nazpaměť a porozumět tomu, aby člověk věděl, co říká, taky ne jenom jako papoušek, že podrobí ještě své myšlenky taky, ne jenom...

Hejdánek: Ano, přesně tak.

Jiný hlas: Teď by bylo ještě dobré, kdyby se... Pojď se ještě kouknout na to *Christos*. Co to vlastně znamená pomazaný? Že by se tam moc šiklo, kdyby k tomu patřilo, jakýsi by to mělo charakter, pomazání by znamenalo, že člověk, který je pomazán, se dostává takového zvláštního milosti nebo zvláštního daru, že v té setrvačnosti, v níž je každý člověk strkán, že mají náhle svou mez a že tento pomazaný může udělat něco úplně nečekaného. Jo. Pomazaný nikde není...

Hejdánek: No, to by možná, museli bychom se *oleo laetitiae*, *oleo exultationis*, tak to bychom možná, podívej se, to by možná šlo. Poněvadž oni když řekli *Christos*, když řekli Mesiáš, ti židi, tak mysleli na Davida. Takže David je vlastně typem Ježíšovým. A tam tomu právě přesně tak bylo, co ty říkáš, při pomazání Davidově. Vzpomeň si na vyprávění o pomazání Davidově z *První Samuelovy*.

Jiný hlas: To byl marně nečekaný ryšavý, se kterým nikdo nepočítal. Ten pásł stáda otce svého a nikdo s ním nepočítal a...

Hejdánek: Já si tu Bibli vezmu. Počkej, já jsem ji někam ukradl. Já jsem ji někam dal. Já bych chtěl tu svou Bibli, ale protože jsem na ni strašně háklivý, tak si ji asi nedovoluji... Aha, už vím, už vím. Tady je, tady je, tady je. To by tak nějak možná šlo.

Jiný hlas: Řekl pak Hospodin Samuelovi: Dokudž ty budeš plakati Saule, poněvadž jsem já ho zavrhl, aby nekraloval nad Izraelem? Tedy především pomazání znamená, že něčemu je odčiněno, učiněn konec. To by tedy bylo ono. Naplň roh svůj olejem a pojď, pošlu tě k *Izai* Betlémskému, neboť jsem si vybral ze synů jeho krále. Čili je vybrán někdo nový a Samuel tedy má být otevřený a nebrečet nad Saulem. No a dál. I řekl Samuel: Kterak mám jít? Neboť Saul uslyše, zabije mne. Tedy ještě k tomu patří ta bázeň tohoto typu. No a dál. I řekl Hospodin: Jalovici ze stáda vezmeš a řekneš: K oběti Hospodinu přišel jsem. A pozveš *Izai* k oběti, já pak ukáži, co bys měl činiti. To jest dost podobně jako u Abrahama, nevěda, kam jde.

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: Nebo odchod z Egypta, nevědí kam, ale jdou za ohnivým a kouřovým sloupem. No a dál. A

pozveš *Izai* k oběti, a já ti ukáži, co máš činit, i pomažeš mi toho, o němž já tobě povím. I učinil Samuel, co mu Hospodin pověděl, a přišel do Betléma. I zděsili se starší města, vyšli proti němu a řekli: Pokojný-li jest příchod tvůj? I odpověděl: Pokojný. K oběti Hospodinu přišel jsem, posvěťte se a pojdte k oběti se mnou.

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: I posvětil *Izai* i synů jeho a pozval je k oběti. I stalo se, když přišli, uviděl Eliaba a řekl: Jistě před Hospodinem jest pomazaný jeho. Tak to je vůbec už tak omrk, že to by mohl být on. Ale Hospodin řekl k Samuelovi: Nehleď na tvářnost jeho ani na vzrůst postavy jeho, neboť jsem ho zavrhl. Neboť nepatřím na to, na co patří člověk. Člověk zajisté hledí na to, co jest před očima, ale Hospodin hledí k srdci. No a dál. I povolal *Izai* Abinadába a kázal mu jíti před Samuelem. On pak řekl: Ani toho nevyvolil Hospodin. I ukázal *Izai* Šamu, o němž řekl: Ani toho nevyvolil Hospodin. Tak kázal jíti *Izai* sedmi synům svým před Samuelem. O nichž řekl Samuel k *Izai*: Žádného z těchto nevyvolil Hospodin. I řekl Samuel k *Izai*: Jsou-liž to již všichni synové tvoji? Odpověděl: Ještě zůstává nejmladší, a aj, pase ovce. I řekl Samuel: Pošli a vezmi ho. Čili úplný vyškrabeček. Neboť nesedneme za stůl, dokud on sem nepřijde. I poslal a přivedl ho. Byl pak ryšavý, krásných očí a libého vzezření. I řekl Hospodin: Vstaň a pomaž ho, neboť to jest ten. I vzal Samuel roh s olejem a pomazal jej uprostřed bratří jeho. I odpočinul Duch Hospodinův na Davidovi od toho dne i potom. Samuel pak vstal a odešel do Rámy.

A to je právě to zajímavý, že s tím Davidem nikdo tam nepočítal. Toho nechali venku, poněvadž je ani nenapadlo, že by tenhle mládeneček ryšavý mohl být vyvolen. Ta nečekanost u toho pomazání vždycky je. I Saul byl tak pomazán nečekaně, přece. Ten hledal osly otce svého a širou náhodou dostal se k tomu vidoucímu a do *Samuelovy* se dostal... a místo toho, aby našel osly, tak našel království. A já myslím, že pro ty současníky Kristovy byl *Mesiáš* a syn Davidův totožný titul. Toto je pomazaný, protože je syn Davidův. A na něm se naplňují ta zaslíbení, která byla dána *Šalamounovi*. Proto je taky Šalamoun... on už pokoje... a nakonec se na něm to zaslíbení nenaplnilo, naplnilo se až na *Mesiáši*, na tom pomazaném *apokalyptickém*.

To pomazání vždycky znamená, že člověk s tím nemá nic společného, to je naprosto svobodné rozhodnutí Boží, který vždycky nějakým způsobem překvapí. Vždycky se děje na člověku, u kterého se to nejméně předpokládá, že by byl vyvolen. To je ve *Starém zákoně* obecné. Vždycky je to překvapení. Buď se Hospodin spletl... ten Saul začal vypadat tak, že převyšoval celý národ o hlavu, a zdálo se tedy, že to byl omyl Hospodinův v tom pomazání Saule. Vypadalo to, jako když se na to ohromně hodil, a on se na to nehodil. Takže si Hospodin dal pro podruhé větší pozor a místo toho člověka, který převyšuje všechny o hlavu, tak si vyvolil toho mládencečka ryšavého, který pásł ovce. Libého vzezření. Ono tam jsou totiž takové *dublety* podivný, ta *První Samuelova* je slepená. Tam máš třeba, když se mluví o Goliášovi, tak tam k tomu zápasu s Goliášem přichází David dvakrát do ležení Saulova. Jednou už je známý a jednou úplně neznámý. Jednou s ním Saul mluví jako se svým zbrojnošem a podruhé se ho ptá, čím jsi vlastně ty, vůbec ho nezná. Je to splácené.

Takže to, že byl libého vzezření, to už bychom... pochopitelně, že David jakožto vzor krále musel být libého vzezření. Ale zřejmě s ním ti bratři pohrdali, když šel proti tomu filistínskému, tak s ním bratři pohrdali. Vždyť on tam přišel náhodou, nesl jim ty [nesrozumitelné] a Samuel mu povídá: Ty jsi přišel jen z pýchy, abys koukal na válku.

Jiný hlas: a David šel do války v oukladu, že jo. To je zplácené. Ta *Samuelova*, ta biografie toho kluka. Tak potom ta taková ta jakási heroizace spíš toho vlka, toho do toho uspořádat a tak, tak to už zase je zřejmě další vrstva té legendy, že jo. Ta původnější vrstva je, že ten David byl teda chlapec, s kterým nikdo nepočítal, který přišel náhodou, a přesto se ujal Hospodinova a řekl si: „Já přemůžu tohohle psa filistínského, že jo, který se rouhá Bohu.“

A teď je přece legrace, když se tam vykládá o tom, jak ten Saul ho obléká do té zbroje, že on v ní nemůže chodit a tak, tak to všechno ze sebe svleče, že jo, a jde jenom s těmi pěti kamínky z té říčky, v té pastýřské... No, tak tohle, to máš pravdu, to pomazání vždycky je vyvolení tedy proti všem očekáváním.

A tak také nesporně i Ježíš byl pomazán. Já jsem měl v mysli ještě to trošičku posunout, ne aby bylo překvapením samo pomazání, ale aby pomazaný byl nadále zdrojem ustavičných překvapení. Což ten David taky byl. On třeba ten boj s Goliášem je překvapení na překvapení, že jo. On v podstatě ten David dělá něco, co nikdo nečekal.

A teď dělá ty pohoršení, že jo, tam tancuje před archou, takže Míkal se mu posmívá a tak, víš. Nebo taková ta zvláštní věc, že teda tam naráží smlouva s Hospodinem, hned ti zemře... Ano, ano, ano. On říká: „Já přijdu k němu, ale on se nevrátí ke mně.“ Nebo ten příběh Abšaloma, že ano. A to všechno, on se skutečně chová tedy, rozumíš, vždycky na toho krále nějak překvapivě, nějak jakoby nedůstojně a zcela jinak, než to jeho okolí předpokládá, že bude reagovat. I když se mu potom ten Šimeí posmívá a tak dál, vždycky reaguje zcela jinak, nežli se to předpokládá, že bude reagovat.

Znovu a znovu ten David vzbuzuje podivení, že? Právě ve chvíli, kdy tedy jedná jako pomazaný.

Jak se David směje, jak vyskakoval... Jak vyskakoval před archou v podkasání roucha. To se moc neproskakuje. Jak to máš stále víc a víc před očima. Jak ty lidi pomalounku k němu jdete. Přijde čas, kdy... No, to je nebezpečné, ano.

Ale zvláštní je teda, Heda měla stejný nápad jako ty před chvílí říkáš, jo. On navrhoval, že bychom se měli přestěhovat. A Heda o tom teda říkala: „Naše babička, tak když už se to takhle všechno schylovalo k nějakým převratům, tak se přestěhovala.“ Ano, ano, to je nejlepší vyjet, vyrazit z Prahy na jiné místo teda. Jenomže s tím rozdílem, že vy jste to možná mysleli jako vtip a já jsem to v tu chvíli skutečně... Když si člověk uvědomuje, jak to musí být hrůza, rozumíš, tohleto, jo.

Já jsem tyhle ty ustavičné havárie prožíval v šestašedesátém, sedmašedesátém na svém pracovišti, tak to vím, co to teda je, poněvadž to není jen tak zlikvidovat, poněvadž se to potom musí malovat a tak. A příšerně to páchne, příšerně jde takový zápach z té ztuchliny. To není uspokojující.

Chtěl jsem ještě něco povědět o pomazaných, ale co to je... No, tak to říkej, ať já to můžu hledat. No něco k tomu Samuelovi... Říkáš, že to nemá stíhat. Prosím? Že se to nemá stříhat, ty svázané... A on chodí holiči teda, jo? No, to jsou asi dvě věci, ne? To ještě je o té... Zkus to najít. 1. Samuelova 26, 16.

Aha, já vím, proč mě bolí oči, prosím tě, hledej to ty, já tady mám *petit*. Aha, prosím tě, ukaž. Já čtu ten... to je ten *petit*, ta Bible, a v tom pořád mi šumí a z toho mě bolí oči.

„I zavolal David na lid a na Abnera, syna Nérova, řka: Což se neozveš, Abnere? Odpovídaje pak Abner, řekl: Kdo jsi ty, kterýž voláš na krále? I řekl David Abnerovi: Zdaliž ty nejsi muž a kdo je tobě rovný v Izraeli? Proč jsi tedy neostříhal krále, pána tvého?“

Neostříhal krále, pána tvého! [smích] Někdo z vás by zabil krále, pána tvého. Vy jste hodni smrti, protože jste neostříhali krále, pána vašeho, Hospodinova. Tak to je ono. To je to, co mě vždycky na něm vrtalo, když jsem četl ten spis, já jsem nikdy... se si to tam neostříhal. Já jsem vždycky říkal „hájit“, „chránit“, „střežit“, ale v podstatě tam... neostříhal... střežit. Většinou místo „ostříhat“ jsem říkal „střežit“. To bylo dobré, tohle se mu povedlo.

Mně se ten ohromný, ten starý kralický text, kdyby se nepatrně upravil, byl by pořád živý. Ale to, že ho čteme i s těmi... To udělal Karafiát, ne Nešikov. A to „ostříhat“, to tam nechal všechno. A kolmocení taky, to jsou naše holky, vždycky zbavovalo svalů. A střeva hlavně, když se tam kormoutí srdce... A střeva, ano, to tam nemám, to mám spíš srdce, srdce ostříhat. Střeva milosrdenství, ano, a „osvěžíš má střeva“, Timoteovi píše. A jak pásl lid ve střevech Ježíše Krista, tak to teda to všechno opravdu na to a dochází k jakémusi přímému obnovu ve střevech mých, tak to už se teda, to je zase oprava na vnitřnostech. A nebo ve střevech. Tam je ve střevech. A já to umím nazpaměť, ale asi špatně. „U vnitřnostech mých.“ No, to je z Karafiáta. To je z Karafiáta, počkej, já se podívám. Ne, že už tam je teď i vnitřnostech, už se neříká ve střevech. To je padesátý žalm, maminka ho znala nazpaměť, a já myslím, že tam byla střeva.

V tom Timoteovi... ve střevech mých. No, já nevím, já bych se to učil z Karafiáta, nikdy jsem Karafiáta neměl, já ho neměl nikdy moc rád. „V vnitřnostech mých a ducha přímého obnov“, tak to už jsem si vymyslel ta střeva. Ale klidně by tam mohla být taky.

Ne, mně rozčiluje ten Karafiát, že on to zbavil toho takového raně barokního kouzla, ten text. Třeba místo

„písničky“ má „písně“, abychom se potěšovali v písničkách duchovních, a on tam má místo písniček „písně“.

Hejdánek: Nebo místo „kdo smrdí, smrdí ještě, kdo nečistý, znečistí se ještě“... to baroko, které už tam je v té *Kralické bibli*, pro to on nemá porozumění.

A potom ty střeva všude vynechal, ale to srdce tam nechal, poněvadž vynechat mi ty vnitřnosti... srdce taky mluví. Útroby, útroby, to jde říct, útroba, to jde říct.

Ono to nemusí být špatně definováno, může to být jenom, že se definuje něco jiného. Ono to smysluplné je, ty všelijaké definice, jenomže jsou nepoužitelné tam, kde jde o to podstatné. Je to spíš jenom okrajování, ale tam, kde se má zásadně rozlišit Ježíš od Antikrista, tam už to nefunguje, ty definice už nepomůžou k tomu rozlišení.

Ta *preexistence* je strašná záležitost. To už začíná v Bibli, už je to u Jana, předtím se to vyskytuje u Pavla, tam už takové ty *preexistenční* formulace začínají ve Filipenským: „Ačkoliv byl v podstatě Boží, nepovažoval za uloupené být roven Bohu, ale sám sebe zmařil, přijal na sebe podobu služebníka, stal se člověkem.“ Ten hymnus. Přičemž je to krásný hymnus, ale je předpavlovský, poněvadž by ho Pavel nemohl si vypůjčit. Musel nastat obrovský přesmyk.

Jiný hlas: Zatímco vůbec můžeme mluvit o tom, že to nastalo, ono to asi od začátku nebylo.

Hejdánek: Nebylo, nebylo, poněvadž podívej se na mnohem archaičtější – Boman mě na to upozornil a jsem mu za to vděčný – ty kázání, co jsou ve *Skutcích apoštolských*, jsou obrovsky archaické. Autor těch *Skutků* použil nějakých starých pramenů, nevymyslel si to, jako si v antice vymýšleli řeči, a skutečně použil staré prameny, poněvadž jsou obrovsky archaické. Máš tam třeba takovouhle formulaci. Kázání Petrovo o letnicích, kázání, které bys považoval za samozřejmě vymyšlené, tak tam říká Petr:

„Muži izraelští, slyšte slova tato: Ježíše toho Nazaretského“ – 2. kapitola, verš 22. – „Muži izraelští, slyšte slova tato: Ježíše toho Nazaretského, muže od Boha vyvýšeného, zvelebeného mezi vámi mocmi a zázraky a znameními, které činil skrze něho Bůh uprostřed vás, jakož i vy sami víte, toho vydaného z uložené rady a předzvědění Božího, vzavše a skrze ruce nešlechetných ukřižovavše zamordovali jste, jehož Bůh vzkřísil, sprostiv bolestí smrti.“

Tam o *preexistenci* není... „od Boha byl vyvýšen, muž, který byl od Boha vyvýšen“. A když mluví k setníkovi Kornéliovi, to je taky obrovsky zajímavé:

„Vy sami víte, co se dělo po všem Židovstvu, počna od Galileje po křtu, kterýž kázal Jan, kterak Ježíše od Nazareta pomazal Bůh Duchem svatým a mocí, kterýž chodil, dobře čině a uzdravuje, neboť s ním byl Bůh. Toho Bůh vzkřísil třetího dne a způsobil to, aby zjeven byl ne všemu lidu, ale svědkům prve předzvěděným.“

A ještě tady jedno kázání v Cesareji. To jsou obrovsky archaické...

Jiný hlas: Je otázka, zda se i tohle člověk nemá naučit. Říkáš, že ty modlitby nejsou tak docela špatné, ale já říkám, v případě, i když je úplně špatná, tak by se člověk měl přimět k tomu, aby i tohle na sebe bral, poněvadž koneckonců ty naše modlitby proti té špatné modlitbě o moc lepší nejsou.

Hejdánek: Ale zase si musíme uvědomit, že život společenství ducha a pravdy nějaká kritéria, nějaké normy dodržovat a respektovat musí a že bez toho, že tvrdě a přísně, protože výrazně označíme některé ty vady, že bez toho jsme v nebezpečí, že se to rozbahní všechno a my nakonec se konformujeme se vším. Tak z tohoto důvodu je potřeba někdy říci i něco, co se vystavuje k té výtce nebo eventuálně vypadá jako takové trošku fouňovství.

Jiný hlas: Já s ním neslyšel řeč. Prosím tě, já nevím, proč jsi vůbec zaváděl ten termín pokora. Přece ta modlitba ve shromáždění, když ji přednáší duchovní, tak to je přece naše modlitba. To přece kritizujeme sami sebe. To je přece sebekritika, to není, to nekritizuju něco vnějšího. To zase jsem potom v tom postoji toho posluchače a toho vyvoleného kazatele nebo duchovního, kterého nemám právo kritizovat, poněvadž reprezentuje jakousi abstrakci, tedy církev, která je nad, mimo mě. Vždyť to přece kritizuju sebe. Kam by to šlo, kdybychom se se vším spokojili, jak to v našich shromážděních vypadá? Přece musíme být maximálně nároční. To se přece spokojíme s tím, že naše shromáždění jsou třeba nudná

nebo nepravdivá.

No ne, ono jde o to, že třeba já jsem taky v době po konfirmační dorostu a sdružení prolejsal všechny pražský shromáždění baptistů, metodistů a jednoty bratrský a českobratrský a tak dál, abych si to všechno poznal. A tak prostě jsem ježil chlupy, když najednou teď tadyhle vystane nějaká babička a pomodlí se. Jen skončí, už dvě, tak teď se rozhoduje, která dřív. A teď každá tam té zbožnosti ukapává z toho. Teď někdy je to upřímný, někdy je to taková trošičku ukazování se. No prostě má to své problémy. Ovšem taky tam může být velice nešikovná a slovně nevybraná, neumělá, ani dokonce písmácky neškolená modlitba, které člověk nemá dost drzosti upřít jakousi opravdovost. Tak tu pokoru jsem myslel vůči opravdovému člověku, který to myslí vážně, který to neumí říct a teď tam něco zažbleptá, ale pro něho to třeba něco znamená, možná jakýmsi zázrakem ještě pro dva další. Ovšem ve shromáždění by se nemělo dát...

No a to je to, co jsem chtěl přiznat, že jako jen tak šmahem to všechno shodit ze stolu nemíním, necejtím se k tomu, ale nicméně tedy je pravda, že to do toho shromáždění nepatří.

Nepatří, no, když dopustíš té syrové... [nesrozumitelné] shromáždění, když to nedopustíš.

Asi tak jako prostě ty jazyky nějak nepatřej k tomu, že prostě je to cosi, co to narušuje křesťanskou bohoslužbu, to mluvení jazyky. Nakonec přestože tam čteme takové jako sláva, že všichni si rozuměli a tak, jako kdyby šlo o cosi velkého, tak nakonec apoštol Pavel říká, že to tam nemá co dělat, že to patří, je to cosi soukromého, je to každé pro sebe, to není ono.

Tak v tomto smyslu mně to připadá, že teda taková ta nepřipravená, nekultivovaná, slovně nepropracovaná modlitba do veřejného života církve nepatří. Že ta patří do toho pokojíka, ale ne do toho společenství. Protože na té modlitbě má nějak spolupracovat celé to shromáždění. To přece shromáždění, to je jiné shromáždění, to žádné shromáždění není, když se spolehne na to prostě, že ten farář za ně tu práci udělá toho společného vyjádření se před tváří Boží. A já bych byl jako duchovní, pokud mi bylo dáno, že jsem mohl sloužit církvi, já bych byl jako duchovní nešťastný, kdyby mě věřící nekritizovali. Přece to je moje právo, aby mě kritizovali. A tvrdě kritizovali a nahlas kritizovali. A bylo mi hrozně trapné, že to nikdy nechtěli dělat, poněvadž to mě obrovsky znejistuje jako duchovního. A vždycky nějak ta bohoslužba musí vyrůst ze spolupráce celého toho shromáždění. To nelze, aby jen ten farář prostě tak tušil, co asi to shromáždění. To jsou nějaké hluboké chyby, já myslím. A nezmění se nic, jestliže budeme říkat: No ono i vždycky něco se řekne a vždycky nějak to někoho třeba osloví, já si z toho vždycky něco mohu vybrat. To je moc laciné. Nezlobte se.

No tak těch příčin by se tady mohlo najít několik, tedy mimo jiné i časově silně omezený. Hrůza je v tom, že ten farář je povinen se modlit a že je povinen každou neděli a hnedka dvakrát za sebou, dvakrát. A přitom má ta modlitba představovat v sobě něco z těch hloubek i výšek, o kterých tady Láďa trefně hovořil. To je nárok naprosto nelidský, tohleto. Člověk se obává to kritizovat už proto, že ví, že by to sám nesvedl udělat líp. A už proto, že ví, že si sám toho ani v tom svém pokojíku není schopen. To je tak, jak to tady Láďa vylíčil, jsou teda ty nároky tohohle přestoupení tak fantastický, že si člověk tak nějak říká, co vlastně... my všichni, přesně tak. A teď se teda... to není otázka jenom toho shromáždění, je to otázka i rodiny i kolektivně se to dá aktualizovat.